

Μνήμων

Τόμ. 35, Αρ. 35 (2016)

Μνήμων

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ



ΜΕΛΕΤΕΣ

ΚΑΛΙΟΠΗ ΠΑΓΑΗ, Φλωρεντία: από τις ολιγαρχικές οικογένειες στους «Τραπεζίτες του Θεού» • ΑΓΓΑΛΙΑ ΚΑΣΔΑΓΑΗ, Λόγος περί νοταριακών και μια ανάγνωση διαθηκών του 16ου αιώνα από την Κρήτη • ΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ, Νησιωτικότητα και τοπική εξουσία στην οθωμανική Κύπρο • Χρ. ΛΟΥΚΟΣ, Νέα στοιχεία για την ελληνική τυπογραφία της περιόδου 1828-1832 • ΕΙΣΕΛΒΕΤ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ, Η αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας στον Τύπο και τη λογοτεχνία της οθωμανικής περιόδου • Δ. ΜΑΛΕΣΗΣ, Ο «εθνικός λόγος» τη δεκαετία του 1870 στην εφημερίδα *Είβορα* του Γ. Φιλάρτου • Μ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ, Χειρόγραφα του Ι. Ουάμπου στο Αναγνωστήριο της Αγιάσου • ΧΡΥΣΑ ΜΑΡΙΝΟΥ, Τα έργα *The Tunnel* και *Deadlock* της Ντ. Μ. Ρίτσαρντσον ως άλλο αργείο • ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις του γλωσσικού ζητήματος στην Κωνσταντινούπολη • ΛΗΔΑ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ, Οι μηχανικοί στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου • ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΟΝΔΥΛΗΣ, Μεταπολεμική αστική ανάπτυξη και ονομασθεσία οδών και πλατειών • ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΝΤΑΝΙΚΑ, Η ανάγκη για διεργασία στον μουσουλμανικό πληθυσμό της Λαρίσας (1882-1898)

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, *Αναγνώσιμος του Έλληνα, Ελληνική Νομαρχία*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΘΩΔΩΡΟΣ ΘΩΔΩΡΟΥ, Οι χαμένες επιστολές του Κωνσταντίνου Σταμάτη προς τον Παναγιώτη Κοδρικά (1788-1794)

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΦΗ ΑΒΔΕΛΑ, «Μνημονικοί νόμοι» και ιστορικοί. Η ευρωπαϊκή εμπειρία • ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΠΟΥΡΝΑΖΟΣ, Η ιστορία, ο ιστορικός και ο δικαστής

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΕΙΣ

Χρ. Λούκος, Τ. Ε. Σκόλαβενίτης, Κ. Λάππας, Ε. Γαλιούρη, Γ. Κόκοινας, Σπ. Δημανόπουλος, Χρ. Αγγριαντώνη, Μ. Φέστας, Δ. Κουσουρής, Α. Μ. Σιγάνη, Μ. Χρ. Χατζηγιάννου, Χρ. Χατζηιωσήφ

35

ΑΘΗΝΑ 2016

Γριγκόρι Αρς, Ο Ιωάννης Καποδίστριας στη Ρωσία, πρόλογος Βασίλης Παναγιωτόπουλος, μετάφραση Αναστασία Μπελοζέροβα, Βιβλιοθήκη Κέντρου Ελληνορωσικών Ιστορικών Ερευνών (Κ.Ε.Ρ.Ι.Ε.), Αθήνα, Ασίνη 2015

Χρήστος Λούκος

doi: [10.12681/mnimon.20296](https://doi.org/10.12681/mnimon.20296)

Copyright © 2019, Μνήμων



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λούκος Χ. (2019). Γριγκόρι Αρς, Ο Ιωάννης Καποδίστριας στη Ρωσία, πρόλογος Βασίλης Παναγιωτόπουλος, μετάφραση Αναστασία Μπελοζέροβα, Βιβλιοθήκη Κέντρου Ελληνορωσικών Ιστορικών Ερευνών (Κ.Ε.Ρ.Ι.Ε.), Αθήνα, Ασίνη 2015. *Μνήμων*, 35(35), 369–373. <https://doi.org/10.12681/mnimon.20296>

Βιβλιοκρισίες

Γριγκόρι Αρς, *Ο Ιωάννης Καποδίστριας στη Ρωσία*, πρόλογος Βασίλης Παναγιωτόπουλος, μετάφραση Αναστασία Μπελοζέροβα, Βιβλιοθήκη Κέντρου Ελληνο-ρωσικών Ιστορικών Ερευνών (Κ.Ε.Ρ.Ι.Ε.), Αθήνα, Ασίνη 2015, 392 σ.+7 χ.α.

Το έργο εκδόθηκε στα ρωσικά το 1976, όταν συμπληρώνονταν 200 χρόνια από τη γέννηση του Ιωάννη Καποδίστρια. Ο συγγραφέας είχε χρησιμοποιήσει το πράγματι εντυπωσιακό σε έκταση αρχειακό υλικό για τον Καποδίστρια που απόκειται στο Ρωσικό Κρατικό Αρχείο Αρχαίων Εγγράφων και στο Αρχείο της Εξωτερικής Πολιτικής της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Η έρευνά του επεκτάθηκε και στα προσωπικά αρχεία του Γ.Α. Στρόγκανοφ, πρεσβευτή της Ρωσίας στην Πύλη, και του στενού συνεργάτη του Καποδίστρια Α.Σ. Στούρτζα, καθώς και σε πολλές άλλες αρχειακές συλλογές και δημοσιευμένες πηγές. Όσοι ασχολούμασταν με τον Καποδίστρια και δεν γνωρίζαμε ρωσικά μπορούσαμε μόνο να φανταστούμε τότε την πλεονεκτική ως προς τις πηγές ερευνητική αφετηρία του Αρς. Ένα τμήμα των απόψεών του για τον Καποδίστρια έδωσε στη συνέχεια ο ίδιος ο Αρς σε άρθρα του σε περιοδικά και συλλογικούς τόμους, στα αγγλικά ή γαλλικά ή σε ελληνικές μεταφράσεις από τα ρωσικά. Ωστόσο, έλειπε η συνολική εικόνα αυτού του πονήματος, το οποίο μετά από 40 περίπου χρόνια μας δίνεται επί τέλους μεταφρασμένο στα ελληνικά. Και μας δίνεται χωρίς ακόμη να έχει βρεθεί ο τρόπος, παρά κάποιες προσπάθειες, να αποκτήσουμε σε αντίγραφα ένα σημαντικό τμήμα τού σχετικού με τον ελληνισμό ρωσικού αρχειακού υλικού, όχι όμως μεμονωμένα («σπουδαία») έγγραφα αλλά όσο το δυνατόν ευρύτερα σύνολα, όπως, για παράδειγμα, η αλληλογραφία (πρεσβευτική και προξενική) των Ρώσων διπλωματών στην Ελλάδα. Είναι, στην πλειονότητά της, τουλάχιστον μέχρι το 1917, στα γαλλικά. Ας σημειωθεί ότι χάρη στις ακαταπόνητες προσπάθειες του Ελευθέριου Πρεβελάκη έχουμε από καιρό, στο Κέντρο Νεωτέρου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών, την αλληλογραφία των διπλωματικών εκπροσώπων κυρίως της Αγγλίας και της Γαλλίας για όλον τον 19ο αιώνα και μέρος του 20ού. Ο Βασίλης Παναγιωτόπουλος, στον εμπνευσμένο πρόλογό του, θέτει κι αυτός το σημαντικό αυτό ζήτημα, της συγκροτημένης απόκτησης των ρωσικών πηγών.

Στο πρώτο από τα έξι κεφάλαια του έργου παρουσιάζεται η δραστηριότητα του Καποδίστρια κατά την υπηρεσία του στο ρωσικό κράτος. Εδώ, ο Αρς εκμεταλλευόμενος τον πλούτο των διαθέσιμων πηγών ανιχνεύει και απόψεις του Καποδίστρια, αρκετές φορές τολμηρές, που διαφοροποιούνταν από την επίσημη ρωσική πολιτική. Ιδιαίτερα αποκαλυπτική είναι η προσωπική του αλληλογραφία με τον Στρόγκανοφ όσον αφορά το ελληνικό ζήτημα. Παρουσιάζονται επίσης πλευρές της προσωπικής ζωής του Καποδίστρια σχετικά με τον τρόπο διαβίωσής του, τις κοινωνικές σχέσεις, τις μορφωτικές του ανησυχίες κλπ. Η αρχική σκέψη, π.χ., του τσάρου να εξορίσει τον Πούσκιν, για τους φιλελεύθερους στίχους του, στη Σιβηρία φαίνεται ότι άλλαξε με πρωτοβουλία του Καποδίστρια. Εκτοπίστηκε, το 1820, στα νότια της Ρωσίας.

Ως προς τις απόψεις του Καποδίστρια για τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας (κεφάλαιο 2), αναλύεται στην αρχή το σχετικό του υπόμνημά του 1811 που δείχνει πόσο είχε εμβαθύνει στη μελέτη αυτής της κοινωνίας και των ποικίλων ομάδων που τη συγκροτούσαν. Προβάλλεται παράλληλα η έντονη θρησκευτικότητα του και η σαφής άποψή του ότι η εκπαίδευση των Ελλήνων έπρεπε να στηριχθεί στην παράδοση της ορθόδοξης εκκλησίας, στην ενεργό συμμετοχή των εκπροσώπων της στην όλη διαδικασία και στον μετριασμό των υπερβολικών απαιτήσεων των λογίων. Ο Αρς συμφωνεί με τον Ελευθέριο Πρεβελάκη που μελέτησε συστηματικά την λεγόμενη «εγκύκλιο επιστολή» του Καποδίστρια προς τους Έλληνες του 1819, ότι το περιεχόμενό της αποτελεί τρόπον τινά διάψευση του προγράμματος της Φιλικής Εταιρείας και ότι ο συντάκτης της ήταν πράγματι πεπεισμένος ότι δεν είχαν ωριμάσει οι εσωτερικές και εξωτερικές προϋποθέσεις για μια επανάσταση. Βρισκόταν στα Επτάνησα όταν εξέδωσε την επιστολή αυτή, όπου είχε μεταβεί για να διαπιστώσει ο ίδιος το πώς διοικούσαν οι κάτοικοί τους από τον πρώτο αρμοστή Τ. Μαίτλαντ. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται με πρόσθετα στοιχεία από τα ρωσικά αρχεία η συνεχής προσπάθεια του Καποδίστρια να καταγγείλει το αποικιακού χαρακτήρα σύστημα διακυβέρνησης των Επτανήσων και να εξαναγκάσει τη Βρετανική Κυβέρνηση να σεβαστεί τους όρους της συνθήκης του 1815, βάσει της οποίας τα νησιά αυτά περιήλθαν στην Αγγλία.

Στη συνέχεια (κεφάλαιο 4) ο συγγραφέας παρουσιάζει διεξοδικά την ίδρυση, τα μέλη, τους χορηγούς της Φιλομούσου Εταιρείας της Βιέννης και τον ρόλο της για την εκπαίδευση των νέων Ελλήνων στο εξωτερικό. Πέρα από τον πρωταγωνιστικό ρόλο του Καποδίστρια, προβάλλεται η σημαντική συμβολή του Ιγνάτιου Ουγγροβλαχίας, της Ρωζάνδρας Στούρτζα και άλλων. Διαπιστώνεται κι εδώ η φροντίδα των εμπλεκομένων να κρατηθεί η εκπαίδευση της ελληνικής νεολαίας στο πλαίσιο της ελληνορθόδοξης παράδοσης και μακριά από τις καινοφανείς και «επικίνδυνες» ιδέες που διατρέχουν την εποχή αυτή την Ευρώπη και βρίσκουν οπαδούς στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια. Η φροντίδα αυτή φαίνεται καλύτερα από τις σκέψεις και αποφάσεις της Εταιρείας να μεταθέτει συνέχεια το κέντρο σπουδών των νέων Ελλήνων σε λιγότερο «επικίνδυνα» εκπαιδευτικά κέντρα, από τη Βιέννη, στο Μόναχο, έπειτα στη Βαϊμάρη και τέλος στην Ιταλία. Πολλά νέα στοιχεία παρουσιάζονται για την επιτυχή προσπάθεια του Καποδίστρια να ιδρυθεί Ελληνική Εμπορική Σχολή στην Οδησό.

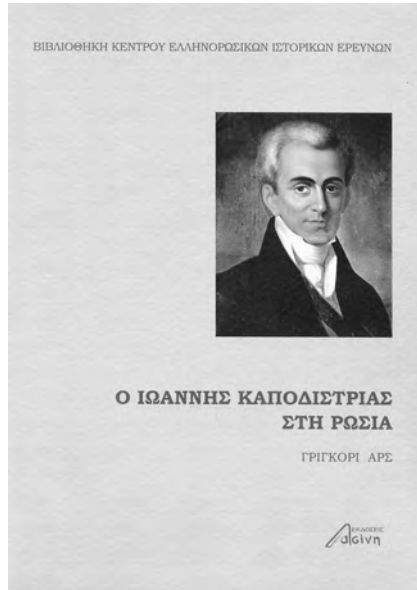
Στο προτελευταίο κεφάλαιο, ο Αρς περιγράφει τις σχέσεις του Καποδίστρια με τη Φιλική Εταιρεία. Έχοντας ερευνήσει και την ιδιωτική του αλληλογραφία, διατυπώνει την άποψη ότι τα δεδομένα δεν επιτρέπουν να ισχυρισθούμε ότι ο Καποδίστριας χρησιμοποιούσε διπλή γλώσσα, ότι δηλαδή ναι μεν φανερώς καταδίκασε ως καταστροφικά για το ελληνικό έθνος τα σχέδια των Φιλικών, αλλά μυστικά ενθάρρυνε το κίνημα. Ο Αρς είναι σαφής: θα πρέπει να εμπιστευτούμε περισσότερο τη μαρτυρία του Καποδίστρια ότι δεν ενθάρρυνε τον Αλ. Ύψηλάντη και τους Φιλικούς στα σχέδιά τους, και να είμαστε περισσότερο επιφυλακτικοί ως προς την αντίθετη μαρτυρία του ίδιου του Ύψηλάντη. Κι αυτό κυρίως γιατί η μαρτυρία του Καποδίστρια διασταυρώνεται από σύγχρονες παρόμοιες σκέψεις του που ανιχνεύονται σε πολλές ιδιωτικά έγγραφα του, τα οποία ο Αρς παραθέτει.

Κατά τον Αρς, ο Καποδίστριας κατέκρινε απερίφραστα το κίνημα του Ύψη-

λάντη. Παρουσιάζονται (στην έκτη και τελευταία ενότητα του βιβλίου) πολλές μαρτυρίες που φαίνεται να το αποδεικνύουν. Στις 26 Μαρτίου 1821, γράφοντας ιδιωτικά από το Λάιμπαχ στον Στρόγκανοφ, ο Καποδίστριας θα σημειώσει: «Θα επιμένουν στην υπόθεση ότι εγώ, έστω και σιωπηλά, ενθάρρυνα την εξέγερση στην Ελλάδα. Αυτό είναι ψέμα και κανείς δεν μπορεί να το επιβεβαιώσει καλύτερα από εσάς, κύριε βαρόνε, με βάση την αλληλογραφία μας από την αρχή της παραμονής σας στην Κωνσταντινούπολη». Ένα περίπου χρόνο μετά, στις 6/18 Φεβρουαρίου 1822, τόνιζε στον μητροπολίτη Ιγνάτιο: «ο Κύριος έπληξε με τις αστραπές Του τους εμπνευστές αυτής της μεγάλης καταστροφής [...] Οι Υψηλάντηδες, Κωντακουζηνοί, Σούτσοι διάγουν μια τέτοια ύπαρξη, που αποτελεί διαρκή τιμωρία».

Ωστόσο, αυτό που διατρέχει όλη την ερμηνευτική προσέγγιση του Αρς είναι η εκτίμηση ότι ο Καποδίστριας συνεχώς βρισκόταν σε «μια μόνιμη και συχνά πολύ βασανιστική αναζήτηση της αρμονίας μεταξύ του υπηρεσιακού και του πατριωτικού του καθήκοντος». Ήταν δίπλα στον Αλέξανδρο Α΄ και γνώριζε καλά τον τρόπο σκέψης του, τα όρια του λεγόμενου «φιλελευθερισμού» του, τους κύκλους που τον επηρέαζαν. Μπόρεσε, έτσι, με θαυμαστή ικανότητα, να συνδυάσει αυτό το υπηρεσιακό του καθήκον με το συνεχές ενδιαφέρον του για την Ελλάδα και τους Έλληνες (είτε ήταν οι καταπιεζόμενοι από τον Μαίτλαντ Επτανήσιοι, είτε ήταν νέοι που ζητούσαν βοήθεια να σπουδάσουν στην Ευρώπη, είτε ήταν χήρες και ορφανά, είτε ήταν στρατιωτικοί που με την άφιξη των Άγγλων στα Επτάνησα είχαν μείνει εκτός υπηρεσίας, κλπ.). Η Φιλική Εταιρεία και τελικά η έκρηξη της επανάστασης στη Μολδοβλαχία στην αρχή και στη νότια Ελλάδα λίγο μετά, έφεραν στα όρια αυτή την ισορροπία καθήκοντος και έγνοιας για την Ελλάδα και τους Έλληνες.

Από τα παραπάνω φάνηκε η θέση του Αρς ως προς τη στάση του Καποδίστρια απέναντι στους στόχους της Φιλικής Εταιρείας: δεν ενθάρρυνε τον Ξάνθο ή τον Υψηλάντη και όλα τα διαθέσιμα στοιχεία φαίνεται να μη στηρίζουν μια άποψη που διατυπώνεται τελευταία ότι δεν ήταν αντίθετος στο αρχικό σχέδιο των Φιλικών, να αρχίσει δηλαδή η επανάσταση από την Πελοπόννησο, αλλά οπωσδήποτε ήταν ξένος προς την αλλαγή του σχεδίου που οδήγησε τελικά στη διάβαση από τον Υψηλάντη του Προύθου. Παραμένει ωστόσο το ερώτημα γιατί δεν ενημέρωσε τον τσάρο για τις συναντήσεις του με τον Ξάνθο και τον Υψηλάντη, όπως είχε κάνει νωρίτερα με τον Γαλάτη. Ο Αρς δεν δίνει κάποια εξήγηση αλλά αν προεκτείνουμε έναν υπαινιγμό του, με τη σιωπή αυτή εμποδίστηκε μια εμπλοκή του κινήματος από την επέμβαση των Ρώσων και μπόρεσε η επανάσταση να εκραγεί. Αλλά νομίζω ότι θα ήταν υπερβολικό να θεωρήσουμε



τη σιωπή αυτή ως ένδειξη της συμμετοχής του Καποδίστρια στα σχέδια των Φιλικών. Ίσως θα μπορούσε να αποδοθεί στην εκτίμησή του ότι τελικά ο Υψηλάντης και οι συνεργάτες του δεν θα επιχειρούσαν ένα κίνημα χωρίς τη συγκεκριμένη συγκατάθεση του τσάρου. Γνώριζε καλά ότι αυτή δεν θα δινόταν, με τη νέα κατάσταση που είχε διαμορφωθεί ύστερα από τα επαναστατικά κινήματα στην Ισπανία και την Ιταλία και την αναδίπλωση του τσάρου στους φόβους που επιμελώς καλλιεργούσε ο Μέττερνιχ για τη δράση ενός επαναστατικού διευθυντηρίου στο Παρίσι το οποίο υποκινούσε κάθε αντιμοναρχικό κίνημα.

Τα όσα ακολούθησαν μας δίνονται από τον Αρς με αρκετές νέες αποχρώσεις που στηρίζονται στα έγγραφα των ρωσικών αρχείων: Από τον Απρίλιο του 1821 θα τονίσει στον Στρόγκανοφ: «δεν μπορώ να παραμείνω αδιάφορος γι' αυτό που συμβαίνει μεταξύ του έθνους, στο οποίο ανήκω και στο οποίο χρωστώ, τουλάχιστον, όλα τα συναισθήματα της καρδιάς μου, εφόσον άλλα καθήκοντα δε μου επιτρέπουν να του ανήκω εξ ολοκλήρου». Θα εκμεταλλευτεί το «λάθος» του σουλτάνου να εκτελέσει τον πατριάρχη και να μην εμποδίσει τη σφαγή αθώων, όπως οι συνθήκες με τη Ρωσία δέσμευαν την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ο σουλτάνος, πεπεισμένος ότι οι Ρωμιοί ξεσηκώθηκαν με υποκίνηση των Ρώσων, θα απορρίψει το αυστηρό τελεσίγραφο που με εντολή του Καποδίστρια ο Στρόγκανοφ επέδωσε στην Πύλη. Ο πόλεμος φαινόταν να πλησιάζει και πολλοί Ρώσοι αξιωματούχοι τον περίμεναν. Ο Καποδίστριας είχε ετοιμάσει με υπόμνημά του την επόμενη κίνηση, πριν ακόμη γίνει γνωστή η απόρριψη του τελεσιγράφου: εισβολή των ρωσικών στρατευμάτων στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες και βίαιη εκδίωξη των Τούρκων. Το υπόμνημα αυτό είχε αρνηθεί να προσυπογράψει ο έτερος υπουργός Εξωτερικών Νέσσελροντ ο οποίος θα υποστηρίξει την τελική απόφαση του τσάρου να αναζητηθεί μέσω Αγγλίας και Αυστρίας μια ειρηνική διευθέτηση με την Πύλη. Ο Καποδίστριας θα τολμήσει να αμφισβητήσει την ορθότητα αυτής της πολιτικής και μάλιστα επίμονα. Θα ισχυριστεί ότι τα προβλήματα που προέκυψαν με την Πύλη λόγω της εξέγερσης των Ελλήνων ήταν αποκλειστικά υπόθεση της Ρωσίας και θα ήταν λάθος και εις βάρος της μακροπρόθεσμα να επιτρέψει η ίδια την εμπλοκή σ' αυτά και άλλων δυνάμεων. Η επιμονή του αυτή θα δυσαρεστήσει τον τσάρο που θα δεχθεί τον παραμερισμό του Καποδίστρια από την ελληνική υπόθεση. Αυτός βιώνει τραυματικά αυτή την απομόνωση που αναπόφευκτα θα οδηγήσει στην απομάκρυνσή του από τη ρωσική υπηρεσία. Ο Μέττερνιχ θα μπορούσε τώρα να θριαμβολογεί ότι ο ίδιος ο τσάρος, μην υιοθετώντας τις απόψεις του Καποδίστρια, είχε καταστρέψει την πολιτική τού Μεγάλου Πέτρου και της Μεγάλης Αικατερίνης.

Αναφέρθηκα συχνά στο πόσο ένας πλούτος πληροφοριών από τα ρωσικά αρχεία επέτρεψε στον Αρς να δώσει μια μονογραφία για τη δράση του Ιω. Καποδίστρια στη Ρωσία η οποία συμπληρώνει πολλά από τα κενά στις σχετικές γνώσεις μας και εμπλουτίζει τα ήδη γνωστά με νέες μαρτυρίες. Θα ήταν λάθος, ωστόσο, να θεωρηθεί ότι η αξία του έργου οφείλεται μόνο στις νέες αυτές πληροφορίες των ρωσικών πηγών. Οφείλεται εξίσου και στη γερή διαπραγματεύση του θέματος από έναν καθιερωμένο ιστορικό και στην επιτυχή ένταξή του στο πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο της ρωσικής αυτοκρατορίας στις δύο πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα. Η μετάφρασή του στα ελληνικά ήλθε αργά, αλλά το

έργο διατηρεί τη βαρύτητά του και αποτελεί και σήμερα μια σημαντική προσφορά στη σχετική με τον Καποδίστρια βιβλιογραφία.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ

Το Αρχείο της Επαρχιακής Δημογεροντίας Ναυπλίου (1828-1829). Εισαγωγή – μεταγραφή κειμένων – επιμέλεια Δημήτρης Χ. Γεωργόπουλος, ΓΑΚ - Αρχαία Νομού Αργολίδας, Ναύπλιο 2015, 8ο, 545 σ.

Με συγκίνηση δέχτηκα την πρόσκληση των οργανωτών να πάρω μέρος στην παρουσίαση του βιβλίου* του φίλου Δημήτρη Γεωργόπουλου, για δεκαετίες ακούραστου και αφοσιωμένου προϊστάμενου του νέου θεσμού των Αρχαίων Αργολίδας, που ιδρύθηκε το 1984 ως Τοπικό Ιστορικό Αρχείο Αργολίδας και επί της θητείας του οργανώθηκε ως Υπηρεσία, παρέλαβε, ταξινόμησε και καταλογογράφησε σπουδαίο και ογκώδες αρχαιολογικό υλικό, εξυπηρέτησε ερευνητές και φιλόστοργους και λειτούργησε στην Αργολίδα και το Ναύπλιο ως ευεργετική μονάδα της πολιτισμικής ζωής, με παρουσία και ισότιμη συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Αν ως Πολιτεία και κοινωνία είχαμε εξασφαλίσει για το Αρχείο δική του αντάξια στέγη θα λέγαμε ότι στα τριάντα χρόνια η Αργολίδα και το Ναύπλιο ευτύχησαν να αποκτήσουν ένα νέο θεσμό με ζηλευτό περιεχόμενο, υποδομή και λειτουργία.

Ο άλλος οργανωτής της αποψινής παρουσίασης το *Ίδρυμα Ιωάννης Καποδίστριας* έχει να επιδείξει τα τελευταία χρόνια κυρίως, πρωτοβουλίες πνοής, που σφράγισαν την πολιτισμική ζωή του Ναυπλίου με τη συμβολή μιας ευάριθμης συλλογικότητας που δημιουργήθηκε γύρω από το Ίδρυμα, με πολλή εθελοντική εργασία και συντονισμό, από τους πρόθυμους και τους δυνάμενους: οι 8 τόμοι του περιοδικού *Ναυπλιακά Ανάλεκτα*, οι εκδηλώσεις, τα Συμπόσια, οι εκδόσεις, όλα αυτά που περιμένουν τη συμβολή όλων μας για να προκόβουν και να συνεχίζονται, με την όσο γίνεται μεγαλύτερη συμμετοχή της κοινωνίας. Θα ήθελα να θυμίσω απόψε ότι το Ίδρυμα Ιωάννης Καποδίστριας έχει και μια συμμετοχή στο σχεδιασμό και στη στήριξη της έκδοσης του βιβλίου που παρουσιάζουμε. Το 1995 ο αείμνηστος διδάκτωρ Θεολογίας, ανώτερος υπάλληλος του Υπουργείου Παιδείας και στα 3 τελευταία χρόνια της ζωής του Αρχιμανδρίτης, ο Γεώργιος Αθ. Χώρας (Λιγουριό 1934-Αθήνα 2005) μου πρότεινε εκ μέρους του Δημάρχου Ναυπλιέων κ. Γεωργίου Τσούρνου, να γίνω μέλος του Δ.Σ. του Ιδρύματος Ιωάννης Καποδίστριας. Αποδέχτηκα την πρόταση και το Δ.Σ. δέχτηκε την κοινή μας πρόταση για τη χρηματοδότηση της έκδοσης του Αρχαίου της Δημογεροντίας με την επιμέλεια του Δημήτρη Γεωργόπουλου, που συνεργάστηκε μαζί μας για την ετοιμασία του βιβλίου η οποία δεν ολοκληρώ-

* Την εκδήλωση οργάνωσαν τα ΓΑΚ-Αρχαία Νομού Αργολίδας και το Ίδρυμα Ιωάννης Καποδίστριας με συντονιστή τον Πρόεδρό του Κωνσταντίνο Χελιώτη. Οι άλλοι ομιλητές στην εκδήλωση ήταν η Διευθύντρια των ΓΑΚ κ. Μαριέττα Μινώτου και ο Πρόεδρος της Εφορείας των ΓΑΚ κ. Νίκος Καραπιδάκης. Η εκδήλωση έγινε στο Βουλευτικό του Ναυπλίου στις 17 Ιουνίου 2016.